

SMART **city**
FORUM

Bilten

Bilten broj 5

Iskustva i pozitivne prakse sa Smart City Expo sajma u Barceloni

SMART CITY EXPO WORLD CONGRESS je mjesto okupljanja stručnjaka i čelnika najinovativnijih svjetskih gradova, kompanija, istraživačkih centara, međunarodnih organizacija, akademskih ustanova koji kroz sesije izložbene štandove, projekte, prikazuju sve ono što se može postići ili je već postignuto. Gotovo da je nemoguće opisati riječima, ovakav impozantan događaj koji nameće mnogo kreativnih ideja koje se mogu implementirati i prilagoditi svakoj sredini. Svakako bih preporučila da ko god ima mogućnost posjeti ovaj EXPO i doživi tu kreativnost ideja i vizija novih naprednih usluga, radova, uprave i digitalizacije u vašoj bližoj sredini. Na Kongresu smo mogli vidjeti ideje iz tehnologije, energije i ekologije, mobilnosti, iz života, privrede, infrastrukture te sigurnosti.

Admira Kličić

Šef odsjeka za informaciono komunikacione tehnologije i koordinator projekta "Pametni gradovi - ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH"

Istina je da su neke ideje za našu sredinu još uvijek neprimjenjive zbog zakonskih regulativa, finansija, interoperabilnosti i slično, ali zato postoje ideje koje možemo već sutra uz malo dobre volje i podrške implementirati u našim gradovima i sredinama. Grad Prijedor je već pokazao opredijeljenost da postane „moderan“ grad, grad koji želi razvijati nove tehnologije koristeći ih za poboljšanje kvaliteta života njegovih građana, te će svakako posjeta ovakvom sajmu otvoriti još bolje ideje za napredak.

U gradu Prijedoru smo već primijenili nekoliko kvalitetnih rješenja koje smo vidjeli i na EXPO Barcelona, a to su prije svega senzori kojima se očitavaju vodostaji rijeka, senzori za buku, senzori za životnu sredinu (čestice zraka), senzori za poljoprivrednike (vlažnost zemlje i zraka, temperatura zemlje i dr.). Ovi senzori ne samo da predstavljaju skup pokazatelja ekološkog okruženja i informacija, već su korisni u bezbjednosnim situacijama i koriste se za preventivne radnje u raznim oblastima.

Implementacija „pametnog“ parkinga koji je također kao ideja viđen i u Barceloni je implementirana kroz projekat „Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH“ u okviru programa develoPPP1 koji sprovodi GIZ po nalogu njemačkog Saveznog Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) u partnerstvu sa kompanijama Lanaco d.o.o. i DVC Solutions d.o.o. i Bit Alijansom u Gradu Prijedoru. U implementaciji pametnog parkinga putem

aplikacije GO parking vidjeli smo sve teškoće implementacije jednog ozbiljnog digitalnog sistema, ali na kraju vidjeli i sve benefite koje donosi takav sistem. Niz je digitalizovanih koraka kroz sistem počev od traženja slobodnog mjesta, navigacija do izabranog mjesta, plaćanja parkinga, načina kontrole parkinga, analiza parkinga za upravljačke strukture itd.

Osim dosadašnje implementacije digitalnih rješenja grad je započeo pripremne radnje također viđene na kongresu za postavljanje displeja sa raznim informacijama. U fazi je i dogovor oko pilot projekta pametne rasvjete isto tako viđen u Barceloni. Grad želi implementirati i projekat iz zaštite životne okoline vezan za reciklažu i pametne kante za smeće, što je ujedno i jedna od najznačajnijih tema pomenutog kongresa. Želi postaviti pametne klupe i pametna stajališta, punjače za električnu energiju i polarnu energiju; sve su to ideje koje se mogu implementirati u mnogim gradovima u našem okruženju, a na isti način su ih implementirali i veliki svjetski gradovi.

Grad Prijedor je u septembru prošle godine dobio Portal otvorenih podataka, čime je postao prva lokalna zajednica u Republici Srpskoj i BiH koja je uvela ovaj alat u proces digitalizacije uprave. Otvoreni podaci mogu povećati izvedbu i doprinijeti poboljšanju efikasnosti javnih usluga. Predloženi koncept u potpunosti je orijentisan prema građanima i stavlja ih u centar svih procesa te prema boljoj informisanosti i

ostvarenju svakog prava. Osim građana, cilj je omogućiti i privrednicima kao i poslovnoj zajednici u cjelini, da na jednom mjestu dođu do svih potrebnih informacija u što kraćem vremenu koristeći sve prednosti elektronske komunikacije. Otvaranje podataka je samo prvi korak u onome što može dovesti do modernog, inovativnog i digitalnog grada. Cilj nam je implementacija aplikativnog rješenja za ekonomsku zajednicu i aplikativnog rješenja za različite oblasti u gradu za različite skupine građana. Također, u planu je interoperabilnost sa

drugim institucijama kako bi olakšali građanima i privrednim subjektima dobijanje dokumentacije na jednostavniji način i na jednom mjestu. S obzirom da lokalne administrativne jedinice imaju direktni utjecaj na svakodnevni život građana, ovaj projekat bit će osnova za kreiranje novih i još kvalitetnijih digitalnih usluga za građane Prijedora.

Digitalizovani servisi koje grad Prijedor već koristi: eDokument, eUprava (svi zahtjevi dostupni da se podnesu digitalno, kao i da se vidi tok rada zahtjeva i izlazni dokument), eInfopult, ePisarnica, 48 sati, eCitizen, Virtuelni matičar, Sistem upravljanja interaktivnom WEB stranicom Gradske uprave Prijedor, DDS servisi i GIS uvezan sa dokumentacijom gradske uprave. Sve su ovo kockice i ideje koje se implementiraju i nadograđuju jedna na drugu, a koje smo na neki način mogli vidjeti i na sajmu kao segment nekih rješenja, ali u određenom trenutku sve te kockice će se složiti i sve ideje povezati kako unutar jednog grada tako i sa ostalim gradovima i institucijama, te ćemo dobiti digitalna rješenja koja su kompleksnija i tako se približiti gradovima koji već koriste slična rješenja.

Najbolja preporuka je posjetiti što veći broj sajmova jer se tamo stiču velika znanja, kreiraju, prilagođavaju i razmjenjuju velike ideje za digitalni razvoj svake zajednice. Potrebno je da sajmovima prisustvuju stručni ljudi koji rade na samim oblastima, ali i donosioci odluka koji mogu vidjeti benefite digitalnih rješenja. Bit Alijansa je odlično osmislila ovu posjetu i dala mogućnost da sve relevantne i stručne osobe iz oblasti digitalizacije, kao i donosioci odluka prisustvuju **SMART CITY EXPO WORLD CONGRESS** i da zajedno sa idejama koje smo vidjeli ili koje smo osmislili koristeći viđeno na sajmu krenemo u digitalizaciju od koje ćemo svi imati koristi.

DIGITALNA TRANSFORMACIJA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI – ODAKLE POČETI I KUDA KRENUTI?

Digitalizacija se uglavnom događa spontano i stihijski, kroz pojavu i utemeljenje raznih inovativnih rješenja i platformi pod uticajem globalnih trendova i najčešće je privatni sektor vjesnik promjena. Digitalna transformacija društva je neminovnost koja već uveliko kuca i na vrata javnog sektora u Bosni i Hercegovini na svim nivoima - državnom, entitetskom i lokalnom.

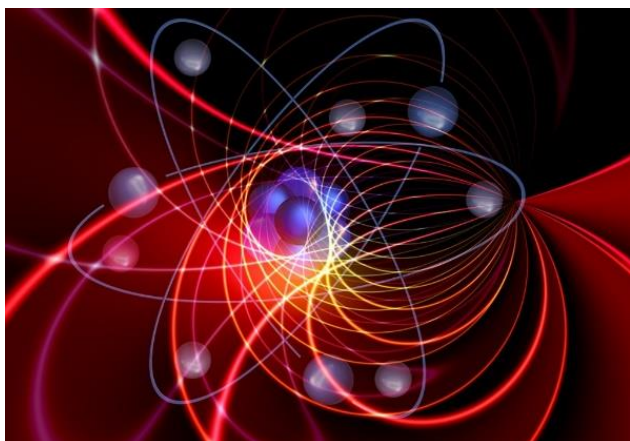
Tokom Smart City foruma održanog 16.12.2022. godine u Banja Luci, u okviru projekta *Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH*, u organizaciji BIT Alijanse, predstavnici gradova i opština imali su mnoga pitanja, što je jasno ukazalo na veliko interesovanje lokalnih vlasti i njihovo opredjeljenje da krenu putem digitalne transformacije, uprkos preprekama i još uvijek prisutnom otporu prema promjenama i brojnim nedoumicama po pitanju prioriteta, koraka i uloge lokalne samouprave u tom procesu. U tom smislu, legitimno je pitanje postavljeno od strane učesnika Foruma: „**Odakle početi i kuda krenuti?**“

Mirjana Stanković
Direktorica Development
Consulting Group (DCG)

Važno je imati na umu da nijedna transformacija društva nije linearan proces, te stoga ne može biti prost zbir elemenata, niti se može slijediti unaprijed pripremljen algoritam. Radije možemo govoriti o sposobnosti da prepoznamo i prihvatimo činjenicu da živimo u dobu kvantuma, te da je sve povezano sa svime. Govorimo o velikom broju dinamičnih činilaca, koji

se prepliću, razdvajaju, oslanjaju jedni na druge i neprestano kombinuju u nove cjeline, a svi zajedno kreiraju sliku digitalnog društva u pokretu.

U takvom kreativnom procesu stvaranja na lokalnom nivou, svi akteri stvaraju sliku moderne, otvorene, razvijene lokalne zajednice svojim tempom i u skladu sa svojim mogućnostima. Iz tog razloga je nemoguće unaprijed znati kakve će sve detalje imati ta njihova zajednička kreacija, niti to „umjetničko djelo“ može biti završeno, kao što ni Antonio Gaudi nije mogao završiti *Sagrada Famiglia*. Samo savršenstvo ne mogu postići niti buduće generacije.

Kultura društva i vrijednosni sudovi donosilaca odluka na lokalnom nivou. Kao prvi korak, izabrani predstavnici lokalnih zajednica treba da pokažu jasno opredjeljenje ka modernizaciji, inoviranju, razvoju, usvajanju novih znanja i kontinuiranom napredovanju. Kada govorimo o digitalizaciji, to se može iskazati kroz neku vrstu povelje/deklaracije koju će usvojiti Skupština/Vijeće i time pokazati da podržava takvu vrstu promjena. Bitno je da ovaj proces bude transparentan, otvoren, zasnovan na povjerenju i poštovanju javnog interesa. Prioritetne oblasti digitalizacije od javnog interesa moraju se utvrditi na participativan način – putem sveobuhvatne ankete, fokus grupa i primjene raznih modernih sociometrijskih metoda.

Organizacioni razvoj i upravljanje resursima. Posebna oblast djelovanja lokalnih vlasti u kojoj se mogu postići brze i vidljive promjene jest poštovanje i provođenje principa dobre uprave i dobrog upravljanja, te ulaganje resursa i vremena u organizacioni razvoj same lokalne administracije, kao i jačanje kapaciteta ljudskih resursa za planiranje, provođenje i praćenje digitalne transformacije. Uvođenje inovativnog pristupa, strategije, strukture, načina upravljanja i promjene kulturnih obrazaca unutar lokalne administracije, ali i na polju cijele lokalne zajednice iniciraju ključni donosioci odluka i sve navedeno jeste njihova odgovornost. Ljudske resurse treba razvijati postepeno, temeljno i kontinuirano, uz jasno razumijevanje koje kompetencije zaposlenih – kvalifikacije, znanja, vještine i sposobnosti su neophodne za uvođenje elektronske uprave, te pružanje kvalitetnih i efikasnih usluga za građane i poslovni sektor.

Lokalne vlasti također mogu značajno uticati na razvoj tehničkih kapaciteta za provođenje elektronske uprave.

Razvoj strategije digitalne transformacije i uspostavljanje organizacione strukture koja podržava taj proces prije svega počiva na otvorenosti i transparentnosti lokalne samouprave, te participaciji bitnih aktera i

*„Kao kompanija koja je u preko 30 godina u IT sektoru u BiH svjesni smo odgovornosti u procesu digitalizacije i transformacije BiH gradova u pametne gradove. Čast nam je što zajedno sa partnerima učestvujemo u pilot projektu sa našim proizvodom GoParking koji je već implementiran u više jedinica lokalne samouprave. Ovo je samo jedan od proizvoda koji Lanaco ima u svom portfoliju u sklopu Smart City platforme. Veoma se radujemo što će benefite jako brzo da osjete građani ali i administracija u lokalnim samoupravama. Građani će benefit aplikacije osjetiti kroz lako pronalaženju parkinga, i brzom plaćanju kroz aplikaciju koja je povezana sa svim gradovima u kojima je implementiran GoParking, dok sama administratorska aplikacija olakšava kontrolorima u izdavanju karata i kontroli, te se povećava efikasnost. Ovo je samo korak dalje ka digitalizaciji gradova u BiH, sam proces je veliki izazov za sve nas, ali mislim da smo spremni da taj proces nastavimo svi zajedno.“ – istakao je **Srđan Zagorac**, projektni menadžer kompanije LANACO*

LANACO

Iako postoje ograničenja, kao što je nedostatak adekvatnog pravnog i institucionalnog okvira za uvođenje elektronske uprave na državnom i/ili entitetskom nivou, lokalne samouprave imaju slobodu i mogućnosti da provedu niz malih, ali važnih koraka i dođu do konkretnih rezultata, ukoliko njihovi donosioci odluka izaberu da idu u korak sa vremenom, da budu proaktivni i sarađuju sa privatnim i civilnim sektorom na razvoju pametnih rješenja i unapređenju digitalne pismenosti svih aktera u lokalnoj zajednici.

konsultacijama sa građanima. Lokalne vlasti treba da prepoznaju i razumiju šta je to što građani i privredni sektor moraju dobiti kroz digitalizaciju, šta im je zaista potrebno da bi njihov svakodnevni život bio olakšan, a njihovo funkcionisanje jednostavno, ekonomično i efikasno. Na nivou strukture, potrebno je prepoznati šta je potrebno izmijeniti u samoj organizaciji lokalne administracije, koji su nam resursi potrebni, kao i koje procese i procedure treba definisati i primjenjivati.

U pet pilot JLS koje učestvuju u projektu *Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH* pristupilo se izradi Akcionog plana digitalne transformacije koji se u najvećoj mjeri bavi kreiranjem preduslova za digitalnu transformaciju lokalnog društva, te uvođenjem prioriteta aspekata elektronske uprave i pametnih rješenja na integrativan način. Ključna uloga lokalne samouprave i dalje je u obezbjeđivanju tačnih, pravovremenih, pouzdanih podataka u otvorenom formatu, jer su podaci osnov za razvoj pametnih gradova.

Procesi, procedure i stil upravljanja. Neophodno je da se udaljimo od stava da je elektronska uprava briga, posao i obaveza isključivo sistem administratora, odnosno stručnjaka za IKT tehnologije. Učesnici u digitalnoj transformaciji su zapravo svi zaposleni u lokalnoj upravi, kao i svi eksterni korisnici elektronskih

Strategija digitalne transformacije lokalne samouprave ne treba da bude preskriptivna, niti ograničavajuća. Najvažnije je definisati misiju, viziju, ključne oblasti promjena i razvoja, ciljeve, uloge i odgovornosti, a zatim krenuti sa restrukturiranjem lokalne samouprave, tako da podrži provođenje, odnosno, operacionalizaciju i konkretizaciju strategije.

usluga – cjelokupna zajednica. Digitalizacija je sveprožimajući pojam - kada se jasno definišu procesi, a zatim i opisi poslova i radni ciljevi zaposlenih, postaje jasno šta je čija uloga i koje su odgovornosti svakog zaposlenog. Svaka elektronska usluga ima svoj tok. Elektronsku uslugu formuliše i dizajnira organizaciona jedinica u čijoj je ona nadležnosti, uključujući uputstvo i sve neophodne informacije, pisane jednostavnim jezikom, iz ugla prosječnog korisnika, a zatim je IT stručnjak prebacuje u elektronski format i objavljuje je na internetu, u skladu sa tehničkim zahtjevima. Praćenje, prijem zahtjeva, zavođenje i cjelokupnu obradu usluge provodi resorna organizaciona jedinica. Dakle, svaki zahtjev treba da prođe cijeli

„elektronski put“, da bi usluga bila pružena, a traženi dokument ili odgovor stigao do korisnika. Naprednija je ona lokalna samouprava koja je mapirala sve procese i regulisala ove procedure putem internih akata. Stepenn digitalizacije lokalne administracije i uvođenja elektronske uprave u Bosni i Hercegovini u ovom trenutku se može donekle kvantifikovati kroz korištenje novih, savremenih tehnologija, hardvera, informacionih sistema, mreže (na primjer, elektronska pisarnica, geografski informacioni sistem, portal elektronske uprave, portal otvorenih podataka), inovativnih proizvoda i usluga (pametnih sistema, raznih aplikativnih softvera, automatske obrade podataka, provođenje i praćenje procesa putem interneta u realnom vremenu) i način upravljanja podacima (sigurnost IKT sistema, zaštita ličnih podataka, dostupnost mašinski čitljivih podataka, otvorenost podataka spremnih za dalju upotrebu na internetu, geoprostorna određenost podataka, tako da se oni mogu lako vizualizirati).

Lokalna samouprava danas može dati najveći doprinos digitalizaciji kroz adekvatno upravljanje podacima, ali i tako što će jasno prepoznati potrebe građana i neprikosnoveno štititi javni interes kroz transparentne prijedloge za dalji razvoj pametnih gradova i elektronske javne uprave. Građanima su potrebni podaci koji se mogu kombinovati u nove cjeline, tako da daju nove perspektive, nove načine tumačenja i pristup kvalitativnim informacijama. Privatnom sektoru su neopohodni tačni, ispravni, redovno ažurirani podaci da bi „nahrinili“ inovativne informacione sisteme i pametne aplikacije koje sue razvijaju u službi građana.

Pojedinačna inicijativa može doći sa bilo koje strane – od javnog, privatnog, civilnog sektora ili akademije, i na bilo koji način. Stepenn razvoja i brzina digitalizacije gradova i opština će ipak najviše ovisiti od zainteresovanosti, posvećenosti i proaktivnosti lokalnih vlasti da podrže ovaj proces u pravom trenutku i na pravi način.

Održan 4. Smart City Forum u BiH

Misija **Smart City Forum**a, konsultativnog tijela, je podstaći interakciju, razmjenu iskustava, te razviti saradnju između javnog i privatnog sektora s ciljem jačanja kapaciteta i kreiranja partnerstava na putu digitalne transformacije gradova u BiH.

U prostorijama LANACO tehnološkog centra dana 16. decembra 2023. godine održan četvrti po redu Smart City Forum u organizaciji Bit Alijanse.

Moderator četvrtog po redu Smart City Forum bio je Novak Čičković, PR iz kompanije Lanaco, a forum je otvorio *menadžer za razvoj poslovanja u kompanij LANACO i član Upravnog odbora Bit Alijanse, Dragan Ninić* koji je poručio: “Živimo u vremenu koje nam omogućava transformaciju, te se nadam da će se ovaj segment pokazati od izuzetne važnosti i podizati svijest o važnosti digitalne transformacije. Smatram da smo svi svjesni da živimo u vremenu koje nam omogućava transformaciju. Prema podacima UN-a, do 2050. godine 68% ljudi će živjeti u gradovima, te gradovi koji su po svojoj postavci “analogni” tj. bez digitalne komponente, neće biti u prilici podržati pomenuti nagli porast građana, veza komunikacije, privrede, obrazovanja i slično. Smatram da je od izuzetne važnosti podizanje same svijesti o potrebama digitalizacije, te vjerujem da je to naš primarni zadatak danas.”

U okviru ovog projekta, na forumu je predstavljen proces implementacije Pametnog parkinga od strane **Srđana Zagorca**, projektnog menadžera u kompaniji LANACO, koji je podjelio značajna iskustva sa terena i više informacija o procesu implementacije, te je naznačio da

Hamza Čengić

Saradnik za marketing i projekte u Bit Alijansi i PR na projektu „Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH“

U sklopu uvodnog obraćanja, obratila se i **Kristina Erak**, operativna menadžerica Bit Alijanse i projektna menadžerica na projektu “Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH”, te je predstavila aktivnosti projekta. “*Smart City Forum uvezuje javni, privatni i akademski sektor, sa ciljem doprinosa razvoju jedinica lokalnih samouprava. Predstavnici jedinica lokalnih samouprava koji se opredjeljuju za razvoj imali su priliku čuti iskustva 5 pilot opština / općina i gradova koji su u prethodnom periodu izradili mape puta digitalne transformacije, te u kojima su sprovedeni demo projekti za razvoj pametnih gradova. Forum uživa podršku brojnih kompanija, što pokazuje zainteresovanost lokalne IT industrije za razvoj javne uprave.*” – istakla je **Erak**.

će do kraja godine sistem Pametnog parkinga - GoParking biti realizovan u gradu Prijedoru, Tešnju i Zenici.

Bitna tematika četvrtog po redu Smart City Forumu bila je i **eUprava**, a koncept isti kao i dijeljenje iskustva i dobrih praksi podijelila je **Mirjana Stanković**, ekspertica za razvoj e-Uprave, DCG Consulting. Koncept eUprave zasnovan je sa glavnim ciljem olakšavanja svakodnevnog života građana, a isti se sprovodi digitalizacijom svakodnevnih procesa.

Značajan segment ovog foruma bila je i tematika panel diskusije na temu „**Saradnja privrede i javnog sektora – ključ digitalizacije javnih usluga**“ u kojoj su učestvovali: **Sanja Skuletić-Maglić** – šefica kabineta Premijera Vlade Kantona Sarajevo, **Mladen Vuksan** – tehnički direktor kompanije Telegroup, **Jovana Vidaković** – predstavnik kompanije ORACLE BH. Glavne fokusne tačke ove panel diskusije bile su razlike javnog i privatnog sektora po pitanju implementacije digitalne transformacije, važnost stavljanja fokusa na korisničku upotrebu, te dijeljenje pozitivnih praksi visokorazvijenih država.

U sklopu događaja održana je i panel diskusija na temu „**Iskustva sa Smart City Expo – kako implementirati svjetske prakse u razvoju jedinica lokalnih samouprava u BiH**“, a učesnici u istoj su bili predstavnici javnih lokalnih samouprava u sklopu kojih se trenutno sprovodi projekat „**Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH**“: **Biljana Milić** – koordinatorica projekta u Gradu Zvorniku, **Admira Kličić** – koordinatorica projekta u Gradu Prijedoru, **Vera Čačić** – predstavnik projekta u Opštini Pale, **Jakuta Imširević** – koordinatorica projekta u Gradu Zenica, **Aidin Ibrahimkadić** – koordinator projekta u Općini Tešanj. Učesnici panela su imali priliku prodiskutovati o iskustvima i stečenim znanjima sa studijske posjete na Smart City Expo sajmu, najvećem globalnom sajmu pametnih gradova, koji je održan u prethodnom mjesecu novembru u Barseloni, te su također najavili i projekte koji će se sprovesti u narednom periodu.

Izradu Biltena je podržao projekat „Pametni gradovi – ka digitalnoj transformaciji gradova u BiH“. Projekat se realizuje kroz razvojno partnerstvo sa kompanijama Lanaco d.o.o., DVC Solutions d.o.o. u okviru develoPPP. de programa koji implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u ime Saveznog ministarstva za ekonomsku suradnju/saradnju i razvoj SR Njemačke (BMZ), u saradnji sa udruženjem Bit Alijansa.

Savez opština i gradova Republike Srpske i Savez opština i gradova Federacije Bosne i Hercegovine podržavaju distribuciju biltena kao i projektne aktivnosti ka unapređenju digitalne transformacije.

Copyright ©2021 Udruženje Bit Alijansa, All rights reserved.

Our mailing address is:
 Udruženje Bit Alijansa
 Branilaca Sarajeva 51/1
 Sarajevo 71000
 Bosna i Hercegovina

Sadržaj biltena i stavovi autora ne odražavaju nužno mišljenje organizacija koje podržavaju ovaj bilten.